

DELIMITAREA DINTRE TRAFICUL DE FIINȚE UMANE ȘI SCLAVIA

STĂVILĂ Mihai,

Lector universitar, Doctor

stavila.m.v@gmail.com

COTOROBAI Daniela,

Studentă, anul 3, Facultatea de Drept

danacotorobai3@gmail.com

Rezumat. Prezentul articol analizează delimitarea traficului de ființe umane de sclavie precum și condiții similare sclaviei. Deși aceste două infracțiuni adesea se intersectează, totuși prezintă diferențe semnificative în ceea ce privește natura și implicațiile lor. Traficul de ființe umane se referă la recrutarea, transportul, adăpostirea sau primirea persoanelor prin amenințare, forță sau alte forme de coerciție în scopul exploatării. Pe de altă parte, sclavia implică stăpânirea absolută asupra unei persoane, considerată ca o proprietate și supusă la abuzuri extreme.

Cuvinte-cheie: trafic, sclavie, delimitare, adăpostire, stăpânire.

Summary. This article analyzes the distinction between human trafficking and slavery, as well as slavery-like conditions. While these two crimes often intersect, they present significant differences in their nature and implications. Human trafficking refers to the recruitment, transportation, harboring, or receiving of individuals through threat, force, or other forms of coercion for the purpose of exploitation. On the other hand, slavery involves absolute ownership over a person, considered as property, and subjected to extreme abuse.

Keywords: traffic, slavery, delimitation, harboring, ownership.

Introducere. Delimitarea traficului de ființe umane de sclavia este esențială pentru înțelegerea și combaterea acestor fenomene. Traficul de ființe umane se referă la acțiunea de recrutarea, transportul, adăpostirea sau primirea persoanelor prin amenințare, forță, folosindu-le în mod abuziv în scopul exploatării. Pe când sclavia se referă la statutul unei persoane care este deținută, controlată și exploatată total de către altcineva, fără a avea posibilitatea de a-și exercita liberia sau de a-și alege condițiile de muncă. Condițiile similare sclaviei se referă la situații în care persoanele sunt supuse unor condiții de muncă sau tratamente asemănătoare cu cele ale sclaviei, fără a fi total încadrat în definiția tradițională a sclaviei.[9]

Chiar dacă traficul de ființe umane poate implica și aspecte ale sclaviei, cum ar fi exploatarea persoanelor în moduri inumane, ele reprezintă concepte distincte. În timp ce traficul de ființe umane se concentrează pe transportul și exploatarea persoanelor, sclavia implică o formă extremă de exploatare umană.

Este important să distingem între aceste concepte pentru a dezvolta strategii adecvate de combatere a ambelor fenomene. Combaterea traficului de ființe umane necesită măsuri de prevenție, protecție a victimelor și urmărirea penală a traficantilor, în timp ce lupta împotriva sclaviei vizează eliberarea și protecția persoanelor supuse acestui tratament inuman și restabilirea drepturilor lor.

Prin investigarea mecanismelor, consecințelor și eforturilor de combatere a acestor fenomene, ne dorim să aducem în atenție importanța delimitării acestora și necesitatea unei abordări sensibile și eficiente în lupta împotriva exploatării și suferinței umane. Abordarea acestei teme, are ca scop de a sensibiliza și de a educa publicul cu privire la aceste fenomene complexe și grav îngrijorătoare, care continuă să afecteze societatea în prezent.

Metode de cercetare științifică utilizate și materialele aplicate. Prezentul articol a avut la bază cercetarea legislației naționale, a doctrinei și practicii judiciare existente ce reglementează distincțiile esențiale dintre traficul de ființe umane și sclavia, precum și să analizăm implicarea lor în contextul social contemporan.

Rezultate și discuții. Conform Codului Penal al Republicii Moldova art. 165 [3] „Traficul de ființe umane” reprezintă, „Recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea unei persoane adulte, cu sau fără consimțământul acesteia, în scopul exploatării sexuale comerciale sau necomerciale, al exploatării prin muncă sau servicii forțate, al practicării cerșetoriei, al însușirii ajutoarelor, indemnizațiilor sau prestațiilor sociale, al folosirii ilegale în testări sau experimente medicale ori științifice, al exploatării în sclavie sau în condiții similare sclaviei, al folosirii în conflicte armate ori în activități criminale, al prelevării organelor, țesuturilor și/sau celulelor umane, precum și al folosirii femeii în calitate de mamă-surogat ori în scop de reproducere.”[10]

Elementul de particularitate a traficului de ființe umane este faptul ca o ființă umană este tratată la fel ca un obiect, circumstanță ce pune în discuție încălcarea principiului demnității umane. Infrațiunea de trafic de ființe umane se comite în scopul exploatării victimei ajunse la destinație.[7]

Atunci când se atribuie infrațiunea la un anumit articol se ține cont și de circumstanțele în care a fost săvârșită infrațiunea. Respectiv în cazul traficului de ființe umane cauzele care generează fenomenul dat sunt factorii exogeni și endogeni.(A). Factorii exogeni.[1,p.89]

Factorii macrosociali. Nivelul de trai. Motivul determinant al practicării prostituției sau al căutării unui loc de muncă în altă țară îl constituie situația materială precară, combinată cu lipsa de perspectivă în ameliorarea acestei stări de fapt. Cele mai multe dintre victime aparțin unor familii în care unul dintre părinți sau chiar ambii sunt șomeri, confruntându-se cu mari dificultăți materiale sau ele însele au o situație familială grea, fiind abandonate de soți și având în întreținere copii.

Incapacitate de adaptare la exigențele societății referitoare la ocuparea unui loc de muncă, incapacitatea provocată de exagerarea, de supradimensionarea acestor condiții, conduce la un dezinteres major pentru acumularea de cunoștințe și dezvoltarea unor aptitudini intelectuale adecvate. În aceste condiții, apare evident o devalorizare acută a sinelui, de natură să conducă la acceptarea oricărei conduite degradante în schimbul profilului material, considerat a fi singurul obiectiv tangibil de către aceste persoane.

Factori educaționali. Educația, ca rezultat a nivelului pregătirii școlare și profesionale, dar și ca nivel al educației receptate și sedimentate în plan familial și social, este factorul de formare a responsabilității, înțeleasă nu neapărat în sensul asumării unor obligații anume sau de adoptare a unei conduite conforme normelor sociale ale momentului, ci și în sensul capacității de raportare lucidă, realistă la complexul de circumstanțe ce se succed în viața personală și în care se includ decisiv alternativele ocupaționale. Persoanele studiate, atât traficanții, cât și victimele, în marea lor majoritate au un nivel de instruire foarte scăzut, datorat mai ales abandonării timpurii a sistemului școlar, fiind în același timp nemulțumiți de alternativele educaționale oferite.[4]

Factorii micro-sociali. Modelul familial, ce caracterizează familiile din care provin persoanele traficate sau implicate în trafic, indiferent dacă sunt organizate sau dezorganizate, își pune amprenta asupra comportamentului și orientării ocupaționale. Este vorba, în general, de familii în care alcoolismul, conflictele și antecedentele penale sunt o constantă, ca și lipsa afecțiunii parentale. La foarte multe cazuri sunt întâlnite episoade traumatizante în care părinții victimei sunt implicați în viol, incest, maltratare, abuz, abandon familial. De această situație familială profită mulți dintre traficanții care mimează față de victime interese de natură afectiva în momentul racolării.

(B). Factori endogeni

În această categorie se intersectează o serie de cauze ce se constituie la nivel individual în predispoziții pentru o astfel de orientare ocupațională. Dintre acestea, apreciem că fiind semnificative următoarele: diferențe structurale ale personalității persoanelor implicate în trafic: labilitatea psihică, alienarea, orientarea antisocială; consecințele debutului vieții sexuale din perioada adolescenței, precum și ale agresării sexuale anterioare (în mediul familial, în grupul de prieteni sau la locurile de muncă ocazionale); disponibilitatea de a exercita ocupații aparent interesante, ce promet o serie de avantaje: venituri substanțiale, întâlniri cu „personalități, posibilități de călătorie și afirmarea în alt context social etc. Traficul de persoane este adeseori asociat cu abandonul școlar.[7]

Când vorbim despre trafic de ființe umane, trebuie să avem în vedere și aspectele colaterale legate de răpirea unei persoane, de privațiunea ilegală de libertate, de proxenetism, de trecerea ilegală a frontierei de stat etc. În acest sens, o importanță deosebită prezintă capacitatea de individualizare riguroasă a activităților prin a căror săvârșire se realizează infracțiunea de trafic de ființe umane, în scopul delimitării acestora de alte activități ilegale, incriminate ca infracțiuni distincte[4]. În consecință, în cele ce urmează vor fi specificate criteriile de delimitare a infracțiunii de trafic de ființe umane în raport cu faptele incriminate la art.167 CP al RM.[3]

Motivul pentru investigarea deosebirilor și asemănarilor dintre infracțiunea, prevăzută la art. 167 CP RM[3], îl constituie următoarea afirmație care poate genera interpretări neunivoce: „Infracțiunea de trafic de ființe umane se comite în concurs cu alte infracțiuni, cum ar fi: răpirea unei persoane, sclavia și condițiile similare sclaviei, munca forțată ...”[9] De fapt, consider că, atunci când exploatarea victimei urmează traficului de ființe umane, în primul rând, anume infracțiunea de privațiune ilegală de libertate este susceptibilă să formeze concursul real cu infracțiunea prevăzută la art.165 CP RM[3]. Aceasta pentru că, de regulă, victima exploatată se află în condițiile unei limitări

totale sau parțiale a libertății fizice. În situația în care persoana este constrânsă să accepte statutul de sclav este clar că libertatea persoanei atât în sens restrâns cât și în sens larg este afectată de conduita art. 167 CP. al RM[3]. Valoarea socială protejată prin încriminarea acestei fapte este libertatea fizică și/sau psihică a persoanei care împotriva voinței sale dobândește statutul de „obiect” sau devine o marfă în mâinile traficantului[2]. În cazul traficului de persoane, modalitatea cea mai frecventă este cea a recrutării, recrutarea care se face prin convingerea victimei sau oferirea în mod mincinos a unei speranțe de bunăstare economică, dacă aceasta va accepta să fie transportată pentru a fi angajată cu un salariu motivant, spre exemplu ca barman sau chelner într-un local de noapte ori în construcție..De multe ori victimele nu sunt atât de naive încât să-l creadă cu totul pe cel care le recrutează,dar speră că se vor descurca , chiar și în cazul în care informațiile oferite de cel care recrutează nu sunt complet „ adevărate”. Conform actelor oficiale, 42% dintre persoanele traficate 2012 au fost recrutate cu promisiuni ale unui loc de muncă în străinătate, autorii bazându-se pe circumstanțele socio-economice ale victimei și nivelul economic superior oferit de țara de destinație. Rațiunea care face consimțământul inoperant în cazul traficului de persoane cred că este aceeași ca și în cazul sclaviei.[9],[4].

În opinia mea , valoarea socială protejată în cele două situații este identică, cu precizarea că sclavia cuprinde gradul maximal de exploatare a unei persoane, sclavul fiind doar o unealtă în mâinile stăpânilor de sclavi, iar traficul de persoene este un act pregătitor al punerii/ținerii în stare de sclavie, sancționat penal în mod distinct. La prima vedere sar putea afirma că există o suprapunere între toate infracțiunile privind traficul de ființe umane și cele ale infracțiunii de sclavie, însă în realitate, acestea intră în concurs , existând o conexiune etiologică întrucât o infracțiune se comite în scopul savârșirii altora[5] . Este necesar să avem în vedere și dispozițiile art. 33 CP[3], potrivit căruia „există concurs chiar dacă una dintre infracțiuni a fost comisă pentru savârșirea altor infracțiuni. Acivitățile ulterioare de obligare efectivă a persoanelor traficate cu încălcarea normelor legale sau de ținere în stare de sclavie întrunesc elementele constitutive ale infracțiunilor de supunere la sclavie. Astfel, la art.167 CP RM[3] se stabilește răspunderea pentru infracțiunea de sclavie și condiții similare sclaviei „Punerea sau ținerea unei persoane în condiții în care o altă persoană exercită stăpânire asupra acesteia sau determinarea ei, prin utilizarea înșelăciunii, constrângerii, violenței sau amenințării cu violență, să se angajeze sau să rămână în raport de concubinaj sau căsătorie.”

Sclavia constituie în esență negația stării de libertate. Sclavul considerat un simplu obiect al dreptului de proprietate, se află în dispoziția altuia și folosit după bunul plac al acestuia, fiind deci pus în condiții în care pentru el nu există o stare de libertate, el nu este și nu poate fi subiect în sfera relațiilor sociale[6]. Pericolul social al acestei infracțiuni este evidential pe de o parte de totala nesocotire a persoanei, social mutilată și lipsită de orice drepturi, iar pe de altă parte de degradarea vieții sociale, în care persoana este coborâtă la regimul animalelor și a altor bunuri.[2]

Condițiile similare sclaviei constituie punerea sau ținerea unei persoane în condiții în care o altă persoană exercită stăpânire asupra acestuia sau determinare persoanei prin utilizarea forței sau constrângerii înșelăciunii sau amenințării cu violență să exercite anumite servicii inclusive să se angajeze sau să rămână în raport de concubinaj sau căsătorie[6]. Ca condiții similare sclaviei recunoscute de convenția din 1926 determinarea unei persoane prin utilizarea înșelăciunii,constrângerii,violenței sau amenințării cu violența, să se angajeze sau să rămână în raport de concubinaj sau căsătorie, pot fi menționate orice instituție sau practică în virtutea căreia : A)O femeie este promisă sau dată în căsătorie, fără ca să aibă dreptul de a refuza, în schimbul unei despăgubiri în bani sau în natură plătită părinților, tutorelui, familiei sau unei alte persoane sau unui alt grup de persoane.B) Soțul unei femei ,familia sau clanul acestuia are dreptul de a ceda unei alte

persoane cu titlu oneros sau în alt mod, C) Femeia la moartea soțului, poate fi transmisă prin succesiune unei alte persoane. D) Orice instituție sau practică, în virtutea căreia un copil sau un adolescent care are mai puțin de 18 ani, este dat fie de către părinți sau de către unul din ei, fie de tutorele sau unei alte persoane contra unei sume de bani sau nu, în vederea exploatării copilului sau adolescentului sau a muncii prestate de el.[5],[10]

Deci, deosebirile esențiale între cele două infracțiuni s-ar rezuma că ținerea în stare de sclavie sau condiții similare sclaviei semnifică dependența totală și necondiționată a unei persoane față de o altă persoană în stăpânirea căreia se află și care exercită asupra ei prerogativele dreptului de proprietate în sensul că o are în posesie, o folosește și poate oricând să o înstrăineze. În cazul traficului de ființe umane, nu de puține ori traficanții transformă victimele din persoane libere în simple obiecte, pe care le vând sau le cumpără ca și o marfă, creând o dependență totală a victimei față de traficant[11]. 1. Așadar, în cazul infracțiunii prevăzute la art.167 CP RM[3], victima întotdeauna este privată de orice libertate. În contrast, în cazul traficului de ființe umane, privarea de libertate poate fi, după caz, totală sau parțială[9]; 2. în cazul infracțiunii prevăzute la art.167 CP RM[3], obiectul material îl reprezintă chiar ființa umană depersonalizată. În cazul infracțiunii prevăzute la art.165 CP RM[3], obiectul material, atunci când există, constă în corpul persoanei; 3. victimă a infracțiunii prevăzute la art.167 CP RM[3] poate fi și o persoană minoră; 4. în cazul infracțiunii prevăzute la art.167 CP RM[3], fapta prejudiciabilă nu include o acțiune principală și o acțiune adiacentă, deși presupune prezența unor modalități alternative; 5. traficul de ființe umane poate avea ca scop exploatarea în sclavie sau în condiții similare sclaviei. În opoziție, infracțiunea prevăzută la art.167 CP RM[3] nu poate avea ca scop traficul de ființe umane; 6. în genere, în art.167 CP RM[3] nu este specificat vreun scop anume al infracțiunii; 7. persoana juridică nu poate fi subiect al infracțiunii prevăzute la art.167 CP RM; 8. în art.167 CP RM nu sunt stabilite circumstanțe agravante pentru infracțiunea de sclavie și condiții similare sclaviei. Activitățile ulterioare de obligare efectivă a persoanelor traficate de ținere în stare de sclavie întrunește elementele constitutive ale infracțiunilor de sclavie. Respectiv sclavia fiind informație de rezultat, (Orice infracțiune produce un rezultat, care poate consta într-o vătămare materială sau leziune s-au dintr-o stare de pericol) și nu pot fi absorbite de traficul de ființe umane care sunt infracțiuni de pericol (prin săvârșirea unei acțiuni sau inacțiuni dintre cele incriminate, să se fi născut o situație periculoasă pentru valorile sociale ocrotite de lege) și care s-au consumat anterior.[9]

Concluzii. În urma studiului efectuat, putem menționa cu precizie că nu poate exista o relație de concurență între art.165 și art.167 CP RM.[3] Sunt prea multe și de esență deosebirile între cele două infracțiuni, astfel încât nu este posibil ca traficul de ființe umane să absoarbă infracțiunea specificată la art.167 CP RM.[3] Atunci când este realizat scopul traficului de ființe umane, exprimat în exploatarea în sclavie și în condiții similare sclaviei, infracțiunea de trafic de ființe umane va constitui un concurs real cu infracțiunea prevăzută la art.167 CP RM. În mod regretabil, în practică se atestă cazuri când nu se face calificarea suplimentară conform art.167 CP RM .[3] Însă, aceasta nu înseamnă că toate infracțiunile de sclavie și condiții similare sclaviei sunt precedate de săvârșirea traficului de ființe umane în scop de exploatare în sclavie și în condiții similare sclaviei. În această privință, este posibil ca sclavia și condițiile similare sclaviei să nu aibă legătură cu traficul de ființe umane (de exemplu, atunci când un bărbat ia în captivitate o femeie pe care o impune ulterior să rămână în relații de concubinaj).

Referințe bibliografice.

1. Botnaru Gh., Bujor V., Bejan O. *Caracterizare criminologică și juridico-penală a traficului de ființe umane*. Chișinău: Ericon S.R.L., 2008, p.89.
2. Brînză S., Ulianoschi X., Stati V. și alții. *Drept penal. Partea Specială*. - Chișinău: Cartier, 2005, p.150.
3. *Codul nr.985 din 18.04.2002 Codul Penal al Republicii Moldova, publicat 14.04.2009 în Monitorul Oficial nr.72-74 art.165, 167.*
4. *Curs Universitar, Drept penal, Partea special I, Valerian Cioclei, Infracțiuni contra persoanei și infracțiuni contra patrimoniului p. 335-342*
5. *Delimitarea infracțiunilor prevăzute de Legea nr.678/2001*
6. *Drept Penal. Partea special. Teorie și practică judiciară, Conform noului cod, 2011, Vasile Dobrinou, Norel Neagu, p.140,145,150,151,152*
7. *Floarea Pasca, Fenomenul infracțional de trafic de ființe umane, p. 34-40, 57.*
8. Mateuț Gh., Petrescu V.E., Ștefăroi N. și alții. *Traficul de ființe umane: infractor, victimă, infracțiune*. - Iași: Asociația Alternative Sociale, 2005, p.120.
9. *Revista științifică a Universității de Stat din Moldova din 2011 nr.3, seria „științe sociale” drept, delimitarea traficului de ființe umane de unele infracțiuni adiacente.*
10. *Traficul de personae, de femei și copii- studii elaborate de către experți români- Ministerul de Interne- Centrul de Resurse Juridice, 2000*
11. *Tratat de drept penal, volumul I, Sergiu Brînză, Vitalie Stati, p 471-476, 501-504*